

Główny Inspektorat Weterynarii

<https://www.wetgiw.gov.pl/main/aktualnosci/Koronawirus-a-zalecenia-Inspekcji-Weterynaryjnej/main/aktualnosci/Zwierzeta-domowe-i-lekarze-weterynarii-w-obliczu-epidemii-COVID-19/idn:1273>

Zwierzęta domowe i lekarze weterynarii w obliczu epidemii COVID-19

Zwierzęta domowe i lekarze weterynarii w obliczu epidemii COVID-19

2020-03-19

Tekst [Zwierzęta domowe i lekarze weterynarii w obliczu epidemii COVID-19](#) autorstwa lek. wet. Natalii Strokowskiej ukazał się 17 marca 2020 r. na portalu [WeterynariaNews.pl](#). Republikacja za zgodą Redakcji.

Aktualizacja tekstu w dniu 26 marca 2020 r.

W związku z narastającą dezinformacją związaną z sytuacją zwierząt w obliczu epidemii COVID-19 u ludzi, postanowiliśmy zebrać i przetłumaczyć wszystkie najważniejsze zalecenia oraz stanowiska właściwych organów zajmujących się zdrowiem zwierząt, ludzi a także regulujących pracę lekarzy weterynarii. Niestety nadal brakuje oficjalnych polskich wytycznych dla lekarzy weterynarii, szczególnie tych, pracujących z małymi zwierzętami. Rekomendujemy zapoznanie się z wytycznymi RCVS, które pojawiły się 16 marca 2020 roku w oczekiwaniu na wytyczne naszych izb i opracowanie oceny ryzyka, a także zapewnienia bezpieczeństwa pacjentom, ich opiekunom i nam samym. Dementujemy też nieprawdziwe doniesienia dotyczące sytuacji zwierząt i lekarzy weterynarii w Polsce.

Co to jest koronawirus i jakie ma właściwości?

COVID-19 czyli inaczej Coronavirus Disease 2019 to ostra choroba układu oddechowego, wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV 2. To wirus RNA, należący do koronawirusów, który jest odpowiedzialny za aktualną światową pandemię. Wirus ten ma bardzo zbliżoną budowę genetyczną do koronawirusów występujących u nietoperzy i prawdopodobnie od nich właśnie się wywodzi. Przenoszony jest drogą kropelkową z człowieka na człowieka. Światowa Organizacja Zdrowia podaje, że nie jest znany dokładny czas przeżycia wirusa na powierzchni, ale uznaje się, że to od kilku godzin do paru dni. Wiadomo, że wirus przeżywa dłużej w niskich temperaturach.

Koronawirusy u zwierząt domowych

Koronawirusy należą do rodziny Coronaviridae. Koronawirusy alfa i beta zwykle infekują ssaki, podczas gdy gamma i deltakoronawirusy zwykle infekują ptaki i ryby. Koronawirus psów, który może powodować łagodną biegunkę, i koronawirus kotów, który może powodować zakaźne zapalenie otrzewnej kotów (FIP), to oba alfa-koronawirusy. 2019-nCoV zaś należy do grupy betakoronawirusów. Chociaż nie ma doniesień o chorobie u zwierząt domowych lub innych zwierząt z powodu 2019-nCoV, kilka rodzajów koronawirusów

może powodować choroby u zwierząt i rozprzestrzeniać się między zwierzętami i ludźmi. Jednak osoby, u których zdiagnozowano 2019-nCoV, powinny trzymać się z dala od zwierząt domowych, aby chronić zwierzę przed potencjalnym rozprzestrzenianiem się choroby.

Chiny, a zwierzęta domowe

W związku z pandemią COVID-19 wielu mieszkańców chińskiego Wuhan porzuciło swoje zwierzęta domowe opuszczając mieszkania. Część z nich pozostawiała swoim psom i kotom wodę i pożywienie na kilka dni, sądząc, że niedługo do nich wrócą. Przedłużająca się przerwa noworoczna i kwarantanna sprawiły, że wielu nie dało rady w porę wrócić do domów. Lokalne organizacje działające na rzecz zwierząt donosiły, że niektóre z nich umarły, a inne głodowały. Część obywateli prosiła o pomoc organizację Shine Animal Protection Association w mieście Dalian, która uratowała co najmniej 380 psów i kotów. W samym Wuhan wolontariusze uratowali zwierzęta z ponad 1000 mieszkań.

COVID-19, a fake newsy w Polsce

Informacja o masowych zapytaniach o eutanazję zwierząt domowych jest typowym fake newsem, do czego odniosła się w oficjalnym oświadczeniu Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna na swoim Twitterze. Niestety aktualnie posiada ona tylko ok. 120 obserwatorów (stan na 17.03.2020), a to zdecydowanie za mało by dotrzeć do większej liczby odbiorców. Również Twitter nie jest platformą popularną wśród lekarzy weterynarii, przydałyby się więc komunikaty na Facebooku i drogą e-mailową do członków izb.

Wczoraj się obiegła wiadomość lekarki weterynarii, która zalecając klientom siedzenie w domu informuje, że jeśli tego nie zrobią, to lekarz weterynarii będzie leczyć ich zapalenie płuc. Owszem, lekarze weterynarii są powoływani jako rezerwa epidemiologiczna w przypadku wojny lub epidemii, natomiast nie do leczenia ludzi. Naszym zadaniem jest zabezpieczenie źródeł wody, żywności pochodzenia zwierzęcego, zwierząt hodowlanych oraz wsparcie techniczne. Możliwe jest użyczenie lokali, sprzętów, materiałów i leków, jeśli zajdzie taka potrzeba. Piszemy o tej sytuacji, gdyż jesteśmy zaniepokojeni licznymi zapytaniem ze strony lekarzy i studentów (szczególnie młodszych roczników, które nie miały jeszcze zajęć z Ochrony Zdrowia Publicznego), ponieważ przestraszyli się, że będą delegowani do szpitali do pracy z chorymi pacjentami. Lekarze weterynarii ze specjalizacją z Ochrony Zdrowia Publicznego, a także pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej mogą być delegowani do wsparcia administracyjnego i terenowego, gdyż posiadają niezbędną wiedzę w tym zakresie oraz odpowiednie przeszkolenie epidemiologiczne jednak nikt nie będzie delegować studentów weterynarii do pracy przy respiratorach na oddziałach zakaźnych.

Czy zwierzęta domowe mogą przenosić COVID-19?

Zdaniem Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) nie ma dowodów na to, żeby zwierzęta domowe mogły zostać zarażone koronawirusem. Zawsze jednak dobrze jest umyć ręce mydłem i wodą po kontakcie ze zwierzętami. Chroni to przed różnymi popularnymi bakteriami, takimi jak *E.coli* i *Salmonella*, które mogą przenikać między zwierzętami domowymi a ludźmi - czytamy w oficjalnym stanowisku WHO. Tym samym [WSAVA \(World Small Animal Veterinary Association\)](#) wzywa lekarzy weterynarii do uspokajania opiekunów i nie siania paniki w związku z zaistniałą sytuacją.

Przypadek psa w Hong Kongu ze “słabopozytywnym wynikiem” w kierunku COVID-19 i oficjalne stanowisko WSAVA do tego przypadku

Doniesienia z Hongkongu z 28 lutego wskazują, że pies domowy zarażonego pacjenta po rutynowych testach wykazywał „słabo pozytywny” poziom COVID-19. 5 marca Departament Rolnictwa, Rybołówstwa i Ochrony Środowiska w Hongkongu (AFCD) poinformował, że zbadane zostały próbki nosa, jamy ustnej, odbyticy i kału od psa. W dniach 26 i 28 lutego wymazy z jamy ustnej i nosa były pozytywne, a 2 marca tylko wymazy z nosa wykazały pozytywne wyniki. We wszystkich trzech przypadkach próbki z odbyticy i kału były negatywne. Testy zarówno w rządowym laboratorium weterynaryjnym (AFCD), jak i akredytowanym przez WHO diagnostycznym laboratorium ludzkim CoV na Uniwersytecie w Hongkongu

(HKU) wykryły niskie miano wirusa w wymazach z nosa i jamy ustnej. Oba laboratoria zastosowały metodę reakcji łańcuchowej polimerazy z odwrotną transkryptazą (RT-PCR), a wyniki wskazują, że w próbkach znajdowała się niewielka ilość wirusowego RNA COVID-19. Nie wskazuje to jednak, czy próbki zawierają nienaruszone cząsteczki wirusa, które są zakaźne, czy tylko fragmenty RNA, które nie są zakaźne. Psa, który nie wykazuje żadnych istotnych objawów klinicznych, usunięto z gospodarstwa domowego, co było możliwym źródłem zanieczyszczenia 26 lutego. Ponowne testowanie przeprowadzono po poddaniu psa kwarantannie w celu ustalenia, czy pies rzeczywiście został zarażony, czy jego jama ustna i nos zostały skażone wirusem COVID-19 z gospodarstwa domowego. Dokument AFCD stwierdza, że „słabo dodatni” wynik z próbki nosa pobranej 5 dni po usunięciu psa z możliwego źródła zanieczyszczenia sugeruje, że pies ma niski poziom infekcji i prawdopodobnie jest to przypadek przenoszenia wirusa z człowieka na zwierzęta. Jednak wciąż nie ma dowodów na to, że ssaki, w tym psy i koty, mogą być źródłem infekcji dla innych zwierząt lub ludzi. WSAVA wzywa właścicieli zwierząt domowych w obszarach, w których znane są przypadki COVID-19 u ludzi, aby nadal stosowali się do informacji zawartych w poradniku, w tym do mycia rąk podczas interakcji ze zwierzętami i, jeśli są chorzy, noszenia masek na twarz będąc koło nich.

Oficjalne stanowisko IDEXX Laboratories - brak pozytywnych wyników u zwierząt

IDEXX Laboratories, Inc. (NASDAQ: IDXX), światowy lider w dziedzinie diagnostyki weterynaryjnej i oprogramowania, ogłosił 13 marca 2020, że firma nie wykryła dotychczas żadnych pozytywnych wyników u zwierząt domowych szczepu koronawirusa odpowiedzialnego za chorobę COVID-19 powodującego chorobę układu oddechowego u ludzi. IDEXX zbadał tysiące próbek od psów i kotów podczas walidacji nowego systemu testów weterynaryjnych na obecność wirusa COVID-19. Próbkę użyte do opracowania i walidacji testu uzyskano z próbek wysłanych do laboratoriów referencyjnych IDEXX w celu przebadania metodą PCR.

Te nowe wyniki są zgodne z obecnym doświadczeniem ekspertów, że COVID-19 jest przede wszystkim przenoszony bezpośrednio przez ludzi i popiera zalecenie przeciwko testowaniu zwierząt domowych pod kątem wirusa COVID-19. W przypadku psów lub kotów z objawami ze strony układu oddechowego zaleca się skontaktowanie się z lekarzem weterynarii w celu zbadania częstych patogenów układu oddechowego.

„Jeśli wiodące organy ds. zdrowia stwierdzą, że klinicznie istotne jest badanie zwierząt pod kątem wirusa COVID-19, IDEXX będzie gotowy do udostępnienia testu RealPCR™ IDEXX SARS-CoV-2 (COVID-19)” - powiedział Jay Mazelsky, prezes i Dyrektor Generalny IDEXX Laboratories. „Zwierzęta są ważnymi członkami naszej rodziny, a my chcemy, aby były zdrowe i bezpieczne. Będziemy nadal monitorować COVID-19 i zdrowie zwierząt w naszej globalnej sieci laboratoriów referencyjnych IDEXX w miarę rozwoju tej sytuacji.”

IDEXX Reference Laboratories to globalna sieć ponad 80 laboratoriów połączonych wspólnym zaangażowaniem w rozwój opieki nad zwierzętami. IDEXX nigdy nie przestaje szukać nowych sposobów, aby robić więcej i odkrywać więcej, aby poprawić zdrowie i samopoczucie zwierząt domowych, ludzi i zwierząt gospodarskich. Klienci na całym świecie korzystają z zaawansowanej sieci referencyjnych laboratoriów weterynaryjnych w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Australii, Nowej Zelandii, Japonii, Korei Południowej, Afryce Południowej, Brazylii i całej Europie, które oferują najbardziej kompletne i zaawansowane menu testów w przemyśle.

Aby uzyskać najbardziej aktualne informacje na temat ryzyka przeniesienia wirusa COVID-19 na zwierzęta i choroby COVID-19, odwiedź Amerykańskie Centrum Kontroli i Zapobiegania Chorób, American Veterinary Medical Association lub Światową Organizację Zdrowia Zwierząt Strony zasobów COVID-19. Aby uzyskać dodatkowe zasoby z IDEXX, odwiedź stronę idexx.com/covid2019.

Czy lekarze weterynarii powinni zacząć szczepić psy przeciwko koronawirusowi psów ze względu na ryzyko 2019-nCoV?

Szczepionki koronawirusa psów dostępne na niektórych rynkach światowych mają chronić przed

zakażeniem koronawirusem jelitowym i NIE są licencjonowane na ochronę przed infekcjami dróg oddechowych. Weterynarze NIE powinni stosować takich szczepionek w obliczu obecnego wybuchu choroby, sądząc, że może istnieć jakaś forma ochrony krzyżowej przeciwko 2019-nCoV. Nie ma absolutnie żadnych dowodów na to, że szczepienie psów komercyjnie dostępnymi szczepionkami zapewni ochronę krzyżową przed zakażeniem przez 2019-nCoV, ponieważ wirus jelitowy i oddechowy są wyraźnie różnymi wariantami koronawirusa. Na rynku nie są obecnie dostępne żadne szczepionki przeciwko zakażeniu koronawirusem układu oddechowego u psa. [Informacje z WSAVA Vaccination Guidelines Group]. Tym bardziej niepokojąca jest historia lekarza weterynarii ze Szczecina, który swojej klientce powiedział, że pies może się zarazić od niej i przenosi wirusa, a następnie zalecił szczepienie na choroby zakaźne. Należy zgłaszać tego typu działania do okręgowych Izb Lekarsko-Weterynaryjnych, gdyż oficjalne stanowisko WSAVA nie potwierdza tych słów.

Co należy zrobić ze zwierzętami domowymi w obszarach, w których wirus jest aktywny? Oficjalne zalecenia WSAVA dla opiekunów zwierząt.

Obecnie istnieją ograniczone dowody na to, że zwierzęta domowe mogą zostać zarażone nowym koronawirusem. Chociaż do tej pory nie znamy przypadków choroby u zwierząt domowych lub innych z powodu COVID-19, właściciele zwierząt domowych powinni unikać kontaktu ze zwierzętami, których nie znają i zawsze myć ręce przed i po kontakcie ze zwierzętami. Jeśli właściciele są chorzy na COVID-19, powinni unikać kontaktu ze zwierzętami w gospodarstwie domowym, w tym głaskania, przytulania, całowania lub bycia lizanymi oraz dzielenia się jedzeniem. Jeśli będą musieli czyścić dywan lub przebywać w pobliżu zwierząt podczas choroby, powinni umyć ręce przed i po wejściu w interakcję z nimi oraz założyć maskę na twarz. Jest to sytuacja szybko ewoluująca, a informacje będą aktualizowane w miarę ich udostępniania.

Co powinienem zrobić, jeśli u mojego zwierzaka rozwinie się niewyjaśniona choroba i przebywał on u osoby z udokumentowaną infekcją COVID-19?

Nie wiemy jeszcze, czy zwierzęta towarzyszące mogą zarazić się SARS-Cov-2 lub zachorować na COVID-19. Jeśli u Twojego zwierzaka rozwinie się niewyjaśniona choroba i zostanie on narażony na kontakt z osobą z COVID-19, porozmawiaj z urzędnikiem zdrowia publicznego współpracującym z tą osobą. Jeśli w Twojej okolicy jest lekarz weterynarii specjalizujący się w ochronie zdrowia publicznego (to oficjalna specjalizacja, jaką może posiadać lekarz weterynarii - przyp. autorki), urzędnik ds. zdrowia publicznego skonsultuje się z nim lub innym odpowiednim urzędnikiem. Jeśli lekarz weterynarii lub inny urzędnik ochrony zdrowia publicznego zaleci zabranie twojego zwierzęcia do kliniki weterynaryjnej, zadzwoń do niej przed wyjazdem, aby poinformować go, że przyprowadzasz chore zwierzę, które zostało narażone na kontakt z osobą z COVID-19. To pozwoli klinice na przygotowanie obszaru izolacji. Nie zabieraj zwierząt do kliniki weterynaryjnej, chyba że zostaniesz poinstruowany przez urzędnika zdrowia publicznego.

Co jeśli moje zwierzę choruje i muszę udać się do lekarza weterynarii?

Jeśli nie chorujesz lub nie jesteś w kwarantannie, zadzwoń do lekarza weterynarii w celu umówienia wizyty. Jeśli chorujesz na COVID-19 lub inną chorobę zakaźną, w tym przeziębienie, pozostań w domu i ogranicz kontakt z ludźmi. Takie rzeczy jak:

- coroczne szczepienie (nie dotyczy pierwszych szczepień ochronnych u szczeniąt i kociąt)
- odrobaczenie

- planowany zabieg chirurgiczny
- zakup suplementów i środków do pielęgnacji
- wizyty kontrolne

powinny poczekać. Do lekarza weterynarii udaj się tylko w przypadku bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia zwierzęcia lub wystąpienia niepokojących objawów. Najpierw należy upewnić się, że nie stanowisz ryzyka przeniesienia COVID19 na innych ludzi.

Dezynfekcja domu i rąk, a zwierzęta domowe

Warto też podkreślić, że wiele produktów dezynfekcyjnych jest na bazie alkoholu i może spowodować zatrucie u psów i kotów. Właściciele, którzy intensywnie dezynfekują pomieszczenia, a także swoje dłonie, mogą doprowadzić u swoich zwierząt domowych do podrażnień błony śluzowej, w tym spojówek oczu. Najczęstsze objawy kliniczne zatrucia etanolem to niezdolność, omdlenie, wymioty i zaleganie. W cięższych przypadkach może wystąpić hipotermia, dezorientacja, wokalizowanie, niedociśnienie, drżenie mięśni, przyspieszone tętno, kwasica, biegunka, depresja oddechowa, śpiączka, drgawki i nawet śmierć.

NIGDY NIE NALEŻY SPRYSKIWAĆ SWOICH ZWIERZĄT DOMOWYCH ŚRODKAMI DEZYNFEKCYJNYMI LUB DETERGENTAMI, GDYŻ MOGĄ ONE POWODOWAĆ U NICH ZATRUCIE LUB PODRAŻNIENIA SKÓRY I BŁON ŚLUZOWYCH ORAZ OCZU.

W Iranie ponad 200 osób było hospitalizowanych, zaś 44 zmarły z powodu zatrucia metanolem. Wszyscy dowiedzieli się, że alkohol zabija wirusa i spożyli alkohol przemysłowy. Nietrudno sobie wyobrazić podobną sytuację u nas. Analogicznie niektórzy myśląc, że odkażając swoje ręce, tak samo mogą postąpić z futrem swojego pupila. Nigdy nie wolno podawać swoim zwierzętom leków, lub poddawać je jakimkolwiek zabiegom dezynfekcyjnym bez porozumienia ze swoim lekarzem weterynarii.

Zalecenia dla lekarzy weterynarii w związku z epidemią COVID-19

Jeśli nie zaczniemy szybko działać i chronić siebie oraz nasz personel, nasze placówki mogą stać się bardzo groźnym wektorem COVID-19. Tym samym narazimy siebie i nasz zespół na zachorowanie, zaś sprzęt weterynaryjny oraz wyposażenie ZLZ może przyczynić się do dalszego roznoszenia choroby. Aby zmniejszyć ryzyko zarażenia się przez nas samych oraz nasz personel, należy zminimalizować kontakt z pacjentem i ograniczyć liczbę wizyt do minimum - czyli tylko tych niezbędnych i ratujących życie naszym pacjentom. Nie tylko kontakt z potencjalnie chorym klientem, ale także z jego zwierzęciem, które na swojej sierści może przenosić wirusa stanowi dla nas zagrożenie. Niezbędne zatem koniecznością staje się dokładne mycie rąk i/lub noszenie jednorazowych rękawiczek zmienianych po każdym pacjencie, a także odkażanie stołu weterynaryjnego, klamek, stetoskopu i innego sprzętu oraz powierzchni.

Specjalnie przetłumaczyliśmy i opracowaliśmy oficjalne stanowisko WSAVA oraz wytyczne dla lekarzy weterynarii, do wdrożenia od zaraz, przygotowane przez RCVS. Zaproponowaliśmy również dodatkowe rozwiązania praktyczne do zastosowania w placówkach weterynaryjnych.

Wiedz, jak się rozprzestrzenia:

- Obecnie nie ma szczepionki zapobiegającej chorobie koronawirusowej (COVID-19).
- Najlepszym sposobem zapobiegania chorobom jest unikanie narażenia na tego wirusa.
- Uważa się, że wirus rozprzestrzenia się głównie między osobami.
- Między ludźmi, którzy są ze sobą w bliskim kontakcie (w odległości około 6 stóp).
- Przez kropelki płynu powstające, gdy zarażona osoba kaszle lub kicha.
- Kropelki te mogą wylądować w ustach lub nosach osób znajdujących się w pobliżu lub zostać zaaspirowane do płuc.

Podejmij kroki, aby się chronić:

- Często myj ręce mydłem i wodą przez co najmniej 20 sekund, szczególnie po przebywaniu w miejscu publicznym lub po wydmuchaniu nosa, kaszlu lub kichaniu.
- Jeśli mydło i woda nie są łatwo dostępne, użyj dezynfekcji rąk zawierającej co najmniej 60% alkoholu. Zwilż wszystkie powierzchnie dłoni i pocieraj je razem, aż będą suche.
- Unikaj dotykania oczu, nosa i ust nieumytymi rękami.
- Zamontuj dozowniki ze środkiem dezynfekcyjnym w każdym pomieszczeniu
- Zadbaj o odpowiednie przeszkolenie zespołu, sprawdzenie, czy w poprawny sposób myją ręce i czy dezynfekują gabinet i sprzęt

Unikaj bliskiego kontaktu:

- Unikaj bliskiego kontaktu z chorymi, nie podawaj ręki ani nie całuj się na przywitanie.
- Zachowaj dystans między sobą a innymi ludźmi, jeśli COVID-19 rozprzestrzenia się w Twojej społeczności. Jest to szczególnie ważne dla osób, które są bardziej narażone na zachorowanie.
- Podejmij kroki, aby chronić innych, w tym twój personel.

Zostań w domu, jeśli jesteś chory:

- Jeśli jesteś chory, zostań w domu, z wyjątkiem opieki medycznej. Dowiedz się, co robić, gdy jesteś chory.
- Zakryj usta jak kaszlesz i kichasz
- Zakrywaj usta i nos chusteczką podczas kaszlu, kichania lub korzystaj z wewnętrznej części łokcia.
- Wyrzuć zużyte chusteczki do kosza.
- Natychmiast myj ręce mydłem i wodą przez co najmniej 20 sekund. Jeśli mydło i woda nie są łatwo dostępne, umyj ręce środkiem dezynfekującym do rąk, który zawiera co najmniej 60% alkoholu.

Noś maskę na twarz, jeśli jesteś chory

- **Jeśli jesteś chory:** powinieneś nosić maskę na twarz, gdy przebywasz w pobliżu innych osób (np. dzieląc pomieszczenie lub pojazd) i przed wejściem do placówki. Jeśli nie możesz nosić maski na twarz (na przykład, ponieważ powoduje to trudności w oddychaniu), powinieneś zrobić wszystko, aby zakryć kaszel i kichanie, a osoby, które się tobą opiekują, powinny nosić maskę na twarz, jeśli wejdą do twojego pokoju.
- **Jeśli NIE jesteś chory:** Nie musisz nosić maski na twarz, chyba że opiekujesz się chorymi (i nie są oni w stanie nosić maski na twarz). Masek na twarz może brakować i należy je zachować dla chorych opiekunów i służby zdrowia, która walczy z koronawirusem. Jeśli ktoś taki się do nas zgłosi, powinniśmy tę osobę odesłać do domu, w najgorszym wypadku, jeśli zwierzę wymaga pilnej opieki, zaś opiekun jest chory, zalecić założenie maski jemu.

EDIT start: 26.03.20

W świetle aktualnego rozwoju przypadków, a także najnowszych wyników badań i kolejnych publikacji dowodzących, że procent przypadków bezobjawowych lub skąpoobjawowych jest znacznie wyższy, niż pierwotnie zakładało WHO (od 30 do nawet 60%), noszenie maseczki ochronnej również przez osoby bez objawów wydaje się zasadne. Mogą one nie wiedzieć, że są nosicielami i tym samym, zarażać kolejne osoby.

EDIT koniec

Chociaż istnieją pewne dowody na to, że mycie chirurgiczne (pacjenta i własne), maski i nakrycia głowy zmniejszają liczbę bakterii na sali operacyjnej, nie ma dowodów na to, że środki te zmniejszają częstość zakażeń miejsca operowanego. Stosowanie rękawic i nieprzepuszczalnych fartuchów chirurgicznych na sali operacyjnej zmniejsza rozpowszechnienie infekcji miejsca operowanego. Wentylacja w sali operacyjnej odgrywa niejasną rolę w zapobieganiu infekcji w miejscu operacyjnym. Narażenie płynów i instrumentów chirurgicznych na środowisko sali operacyjnej może prowadzić do zanieczyszczenia. Ruch w pomieszczeniu zwiększa poziom bakterii w sali operacyjnej, chociaż rola tego zanieczyszczenia w infekcji miejsca operowanego jest niejasna.

Słowem - w okresie, w którym maseczki chirurgiczne są potrzebne służbom medycznym w szpitalach, my możemy z nich podczas zabiegów zrezygnować. Dostępne są również wielorazowe maseczki materiałowe, które można prac i stosować podczas zabiegów, jeśli nadal powyższe badania naukowe nas nie uspokajają. Nie ma żadnych dowodów, że noszenie maseczki ogranicza ryzyko infekcji pola chirurgicznego.

Oczyszczyć i zdezynfekować...

- Codziennie czyścić i dezynfekować często dotykane powierzchnie. Obejmuje to stoły, klamki, przełączniki światła, blaty, uchwyty, biurka, telefony, klawiatury, toalety, krany i zlewy.
- Jeśli powierzchnie są brudne, wyczyścić je: użyj detergentu lub mydła i wody przed dezynfekcją.

Tylko zdecydowane działanie jako grupa zawodowa pozwoli nam na ograniczenie i spowolnienie rozprzestrzeniania się epidemii. Część klientów, ze względu na przymusowe wolne, kwarantannę lub pracę z domu, czas ten wykorzystuje na wizyty u lekarzy weterynarii. Niestety, musimy kolektywnie podjąć bardzo trudną decyzję o utracie zysku w lecznicach na rzecz ochrony zdrowia ludzkiego. Profilaktyka zdrowia zwierząt domowych, staje się zatem potrzebą drugiego rzutu w obliczu epidemii. Należy wspomnieć też nasze motto i misję medycyny weterynaryjnej "[Sanitas animalium pro salute homini](#)" - zdrowie zwierząt poprzez zdrowie ludzi. Dzisiaj mówimy to z pełną odpowiedzialnością i powagą - zdrowie zwierząt niestety spada na dalszy plan, kiedy zagrożone jest życie nasze, naszych pracowników i naszych bliskich. Zjednoczmy się jako profesja w imię zdrowia ludzi, nie tylko klientów, ale i nas samych. Tak naprawdę większość gabinetów pierwszego kontaktu po prostu powinna zostać zamknięta lub godziny pracy skrócone, zaś oferowany powinien być tylko tzw. ostry dyżur, tak jak ma to miejsce we Włoszech. Nietrudno sobie jednak wyobrazić, że wzbudzi to sprzeciw większości środowiska, ze względu na utratę dochodu, a co za tym idzie - pieniędzy na życie, pensje pracowników, pokrycie kosztów prowadzenia działalności i zobowiązań finansowych (kredytów, leasingów).

Dodatkowe zalecenia Royal College of Veterinary Surgeons

Royal College of Veterinary Surgeons w UK wydał właśnie oficjalne stanowisko, które pozwala lekarzom weterynarii na wyspach wydawanie niektórych leków bez badania i widzenia zwierzęcia.

Co zrobić, jeśli musimy całkowicie zamknąć naszą siedzibę?

Taka sytuacja może wystąpić, jeśli na przykład członek twojego zespołu uzyska pozytywny wynik na obecność wirusa i cały personel będzie musiał się izolować. Powinieneś jak najszybciej powiadomić swoich klientów o zamknięciu gabinetu i poinformować ich, jak długo to potrwa. W stosownych przypadkach skieruj klientów do innych źródeł pomocy, na przykład do innych praktyk w okolicy lub do naszej bezpłatnej usługi Find A Vet online. (W Polsce niedostępnej - przyp. autorki).

Upewnij się, że Twój system telefoniczny jest odpowiednio przekierowany lub, jeśli nie można go przekierować, że jest nagrany komunikat informujący klientów o tym, jak mogą uzyskać dostęp do pomocy weterynaryjnej. Jeśli klient kontaktuje się z Tobą i uważasz, że jego zwierzę wymaga opieki weterynaryjnej, zastanów się, czy możesz zobaczyć zwierzę w miejscu innym niż gabinet bez konieczności kontaktu z właścicielem lub narażania właściciela na ryzyko. Jeśli nie jest to możliwe, zastanów się, w jakim stopniu usługi mogą być świadczone zdalnie. Może to obejmować połączenia telefoniczne kierujące

klientów do innych źródeł pomocy lub udzielające porad zdalnie, jak zarządzać warunkami w domu.

W wyjątkowych okolicznościach może to również obejmować zdalne przepisywanie leków POM-V (ang. *Prescription-Only-Medicine cat. V - Veterinary*; weterynaryjne leki na receptę). Ponieważ jednak nie można przeprowadzić fizycznego badania zwierzęcia, powinno się to odbywać wyłącznie w ostateczności, gdy jesteś zgodny, że korzyść przeważa nad ryzykiem i możesz uzasadnić swoje działanie, jeśli zostaniesz o to poproszony. Czynniki, które należy wziąć pod uwagę w tym względzie, określono poniżej w FAQ 4.

Jeśli zapewnisz opiekę medyczną poza godzinami pracy, powinieneś podjąć kroki w celu znalezienia innego usługodawcy, który pokryłby okres, przez który Twoja praktyka jest zamknięta. Jeśli ochrona poza godzinami pracy jest świadczona przez innego dostawcę, sprawdź, czy nadal są w stanie pokryć twoją usługę. Poinformuj swoich klientów o ustaleniach dotyczących pracy poza godzinami pracy, gdy gabinet jest zamknięty.

Co się stanie, jeśli mamy mało personelu i nie jesteśmy w stanie zapewnić normalnego poziomu usług?

Taka sytuacja może wystąpić, jeśli członkowie personelu będą musieli samodzielnie się izolować lub testować w kierunku wirusa, ale praktyka nadal będzie w stanie pozostać otwarta.

Powinieneś przejrzeć świadczone usługi i, w miarę możliwości, nadal świadczyć te usługi najlepiej, jak potrafisz, nawet jeśli oznacza to świadczenie ich w bardziej ograniczonym zakresie niż zwykle. Priorytetem powinny być usługi, które mają największy wpływ na zdrowie i dobrostan zwierząt, na przykład opieka w nagłych wypadkach. Powinieneś poinformować swoich klientów o obciążeniach związanych z praktyką oraz o tym, że będą musieli dłużej czekać na niepilne wizyty, a kiedy przyjadą do kliniki, mogą oczekiwać dłuższych czasów oczekiwania w poczekalni.

Zastanów się, w jakim stopniu usługi mogą być świadczone zdalnie. Może to obejmować połączenia telefoniczne kierujące klientów do innych źródeł pomocy lub udzielające porad zdalnie, jak zarządzać warunkami w domu. Zdalne przepisywanie POM-V jest mniej prawdopodobne w tym scenariuszu, ponieważ badanie fizyczne zwierząt będzie nadal możliwe, ale taka potrzeba może nadal powstać. Ponownie, czynniki, które należy wziąć pod uwagę, podano poniżej w FAQ 4.

Co się stanie, jeśli jeden z naszych klientów będzie się izolował / uzyskał pozytywny wynik testu na koronawirusa, a zwierzę nie choruje?

Zastanów się, czy zwierzę może zostać przyniesione do ciebie (lub pójdziesz do niego) bez narażania własnego (lub innej osoby) zdrowia na niepotrzebne ryzyko. Na przykład zapytaj, czy inna osoba może zabrać zwierzę do gabinetu lub innej odpowiedniej lokalizacji w imieniu właściciela.

Obecne wytyczne Światowej Organizacji Zdrowia wskazują, że nie ma dowodów na to, że zwierzęta towarzyszące mogą zostać zarażone nowym koronawirusem. Jeśli jednak zdecydujesz się zobaczyć zwierzę osobiście, należy przestrzegać normalnych środków bezpieczeństwa biologicznego, a także dodatkowych wytycznych rządowych dotyczących mycia rąk. Zastanów się, w jakim stopniu możesz pomóc zdalnie - może to obejmować udzielanie porad drogą zdalną, jak zarządzać stanem zwierzęcia w domu lub, w wyjątkowych okolicznościach, może również obejmować zdalne przepisywanie leków POM-V.

Ponieważ jednak nie można przeprowadzić fizycznego badania zwierzęcia, powinno się to odbywać wyłącznie w ostateczności, gdy jesteś zgodny, że korzyść przeważa nad ryzykiem i możesz uzasadnić swoje działanie, jeśli zostaniesz o to poproszony. Czynniki, które należy wziąć pod uwagę, podano poniżej w FAQ 4.

Mogą zaistnieć sytuacje, w których w celu zapewnienia własnego bezpieczeństwa zwierzę musi zostać zabrane jego właścicielom w celu poddania eutanazji ze względów dobrostanu. Może to być szczególnie

trudne, ponieważ większość właścicieli będzie chciała spędzać czas ze swoim zwierzęciem, gdy zostaną uśpione. Jako taki moment, w którym możesz zastanowić się, czy możesz skierować ich do odpowiedniego źródła wsparcia, na przykład ośrodka pochówków lub pomocy psychologicznej.

Jakie czynniki powinienem wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji wykraczających poza obecny Kodeks i wspierających wytycznych?

Przy podejmowaniu tego rodzaju decyzji należy rozważyć następujące kluczowe pytania:

- Czy konieczne jest natychmiastowe działanie w interesie dobrostanu zwierząt?
- Czy mogę opóźnić leczenie, dopóki badanie fizykalne nie będzie możliwe?
- Czy mogę skierować zwierzę/właściciela do innego źródła pomocy?
- Jakie są poglądy klienta?
- Jakie jest ryzyko (w tym rozważenie charakteru i ilości przepisywanych leków)?
- Jakie są korzyści?
- Jak i jak często będę kontaktować się z właścicielem, aby monitorować postępy leczenia zwierzęcia?
- Czy moim zdaniem jest to uzasadnione we wszystkich okolicznościach?
- Czy mogę uzasadnić swoją decyzję?

Jeśli podejmujesz decyzje odbiegające od Kodeksu Postępowania Zawodowego RCVS (eng. *Code of Conduct*) lub wskazówek uzupełniających, powinieneś sporządzić szczegółowe notatki na temat decyzji wraz z jej uzasadnieniem (biorąc pod uwagę powyższe pytania) i upewnić się, że klient jest w pełni poinformowany, na przykład, o ryzyku związanym z każdym lekiem przepisany na odległość, ponieważ nie przeprowadzono badania fizykalnego.

Istnieje wiele rzeczy, które możesz zrobić, aby przygotować się do powyższych scenariuszy:

- Przeprowadzić ocenę ryzyka dla wszystkich pracowników, aby zminimalizować narażenie, jeśli występują u nich choroby współistniejące.
- Zrób plan awaryjny na temat tego, jak twoja praktyka poradziłaby sobie z jednym z powyższych scenariuszy, rozważ odniesienie do planu ciągłości biznesowej, jeśli go masz.
- Zapoznaj się ze wskazówkami Defry dotyczącymi zwierząt domowych i COVID-19 i doradzaj swoim klientom, aby zrobili to samo. [Uwaga: Podamy link do tych wskazówek, kiedy Defra je opublikuje.]
- Zapoznaj się ze wskazówkami dotyczącymi zapobiegania zakażeniom i kontroli od rządu Wielkiej Brytanii i administracji zdecentralizowanej (o ile są one dostępne, w następujący sposób) i zastanów się, czy którykolwiek z sugerowanych środków może być zastosowany i wdrożony w Twojej praktyce: (Public Health in England lub Health Protection Scotland)
- Zapytaj klientów, czy oni lub członek ich gospodarstwa domowego izolują się obecnie lub czy mieli pozytywny wynik testu na obecność wirusa podczas rezerwacji spotkań i przed wizytą w domu/gospodarstwie lub konsultacjami poza firmą. Możesz również rozważyć wysłanie krótkiego kwestionariusza do gości zewnętrznych (w tym klientów), zanim wezmą udział w praktyce, w celu ustalenia, czy ich obecność stanowi szczególne ryzyko dla odwiedzającego lub Twojego zespołu. Możesz zapytać o:
 - Miejsca, do których oni, członkowie ich gospodarstwa domowego lub inne osoby, z którymi się zetknęli, odwiedzili w ostatnich tygodniach
 - To, czy mają kontakt z kimkolwiek, jest objawowe
 - Niezależnie od tego, czy mają jakiegokolwiek dolegliwości zdrowotne, czy są w inny sposób narażone
 - Czy dbają o każdego, kto może być szczególnie zagrożony, na przykład z powodu wieku, choroby lub innych podstawowych chorób.
- Zastanów się, czy konieczne jest zmniejszenie liczby osób odwiedzających lokal, czy ograniczenie fizycznego kontaktu z klientami. Można to osiągnąć, prosząc, aby tylko jedna osoba towarzyszyła zwierzęciu podczas wizyty, lub prosząc klientów, aby czekali w poczekalni, a nawet w samochodach, podczas badania Twojego zwierzęcia. Konsultacja z właścicielem może odbywać się przez telefon.

- Rozważ wcześniejsze uzgodnienia z innymi lokalnymi praktykami na wypadek, gdyby konieczne było przekierowanie przypadków i zgódź się na przyjęcie dodatkowych spraw z praktyk sąsiednich, jeśli będą one w podobnej sytuacji.
- Zaplanuj, w jaki sposób można połączyć własne zasoby z zasobami innych praktyk, aby pomóc w dalszym zapewnieniu usług weterynaryjnych społeczności lokalnej w przypadku niedoborów personelu i zamknięcia gabinetów.
- Zaplanuj, w jaki sposób wydajesz (i upewniasz się, że klienci mogą zrealizować) „zdalne” recepty na leki, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Jak odbyć CPD, jeśli muszę się izolować lub jeśli zjazdy CPD są anulowane?

Doceniamy wyzwania, jakie może przynieść samoizolacja przy planowaniu doskonalenia zawodowego, przynajmniej w perspektywie krótkoterminowej, oraz rozczarowanie i trudności wynikające z coraz częstszego odkładania lub odwoływania wydarzeń edukacyjnych i konferencji. Rozumiemy, że w niektórych przypadkach organizatorzy odwołanych wydarzeń starają się udostępnić zasoby edukacyjne online.

Jednak nasza polityka CPD dla lekarzy i pielęgniarek weterynaryjnych pozwala już na wiele różnych rodzajów uczenia się i rozwoju, nie tylko uczestnicząc w wydarzeniach fizycznych. Podczas gdy chodzenie na konferencje i inne wydarzenia może być na razie niemożliwe dla wielu osób, istnieje wiele różnych rodzajów CPD, do których nadal można uzyskać dostęp, w tym seminaria internetowe, nauka online i czytanie odpowiednich czasopism.

Istnieje wiele zasobów, które mogą okazać się pomocne w naszej witrynie, w tym posty na blogach i filmy wideo na temat rodzajów CPD do rozważenia. Odwiedź stronę www.rcvs.org.uk/cpd2020. Z pewnością oczekujemy, że priorytetowo traktujesz własne zdrowie i dobrobyt innych osób oraz postępujesz zgodnie z najnowszymi radami rządu. W międzyczasie będziemy nadal ściśle monitorować sytuację i odpowiednio aktualizować te często zadawane pytania.

Nasze dodatkowe rekomendacje dla lekarzy weterynarii:

- Przyjmuj płatności tylko kartą, dezynfekuj terminal.
- Wizyty umawiaj tylko telefonicznie, ogranicz wstęp klientów „z ulicy”
- Zrezygnuj z wizyt domowych, nie ryzykuj wizyt u osób podczas kwarantanny. Niestety zasada ograniczonego zaufania powinna stać na pierwszym miejscu - znamy przypadki, kiedy klienci nie informują o stanie faktycznym zdrowia zwierzęcia, podobnie może być niestety i w ich przypadku.
- W poczekalni powinna być jednorazowo tylko jedna osoba, jeśli pomieszczenie jest duże, umiejętnie rozdzielaj oczekujących, aby zachować przynajmniej 2m odstęp.
- Oceń ryzyko i ustal, czy sam będąc lub mając pracowników chorych, będących w grupie ryzyka (w tym cierpiących na choroby współistniejące np. nowotwory, autoimmunologiczne, cukrzycę, choroby serca i płuc, nadciśnienie tętnicze, choroby układu odpornościowego itp.) chcesz pracować, czy pozostać w domu. Ustal, czy ta praca jest niezbędna, zaś jeśli jest, zadbaj o odpowiednią ochronę osobistą.
- Jeśli jesteś właścicielem ZLZ, i jesteś szczególnie mężczyzną w starszym wieku z chorobami współistniejącymi, rozważ zrezygnowanie z pracy i ograniczenie kontaktu z innymi. Porozmawiaj z zespołem o tej sytuacji i potraktuj ich obawy o twój stan zdrowia poważnie.

Autorka: lek. wet. Natalia Strokowska

Bibliografia:

<https://wsava.org/news/highlighted-news/the-new-coronavirus-and-companion-animals-advice-for-wsava-members>

<https://www.oie.int/en/scientific-expertise/specific-information-and-recommendations/questions-and-answers-on-2019-novel-coronavirus/>

<https://nypost.com/2020/03/10/dozens-of-iranians-die-from-alcohol-poisoning-in-attempt-to-fight-coronavirus/>

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/m/pubmed/25187588/>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/COVID-19>

<https://www.health.nsw.gov.au/Infectious/alerts/Pages/coronavirus-faqs.aspx#1-4>

<https://wsava.org/news/highlighted-news/the-new-coronavirus-and-companion-animals-advice-for-wsava-members/>

<https://www.gov.pl/web/koronawirus>

<https://tvnmeteo.tvn24.pl/informacje-pogoda/swiat,27/koronawirus-a-zwierzeta-domowe-co-nalezy-wiedziec,317563,1,0.html>

<https://www.idexx.com/en/about-idexx/news/no-covid-19-cases-pets/>

<https://medium.com/@marcin.kaszynski/koronowirus-dlaczego-musimy-dzialac-teraz-65fdabd335a5>

<https://www.scmp.com/news/hong-kong/health-environment/article/3052874/coronavirus-no-need-panic-hong-kong-veterinarians>

<https://www.ecdc.europa.eu/en/news-events/information-covid-19-specific-groups-elderly-patients-chronic-diseases-people>

<https://www.rcvs.org.uk/setting-standards/advice-and-guidance/coronavirus-covid-19/>

2

**Fundusze
Europejskie**

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

